

ALLAS LIKA VÄRDE OCH LIKA RÄTT

Alla kan göra något

Lathund i kampen mot näthatet

Upp till kamp mot näthatet

På digitala medier väller en flodvåg fram av grov rasistisk propaganda. I många fall är den hatiska propagandan också stark kvinnofientlig och inte sällan riktas udden mot hbtq-personer.

Ofta är det högerpopulistiska, högerextrema och nationalistiska grupper som står bakom budskapet. I andra fall är budskapet formulerat av enskilda personer, men som ofta visar sig tillhöra den organiserade rasismens svans. Det är också vanligt att fackligt aktiva, författare, journalister, politiker och kulturarbetare blir utsatta för hot och smädelser genom anonyma mejl eller brev.

LO vänder sig mot rasism, främlingsfientlighet, sexism och homofobi, men också mot det hatiska språket och tonläget. I politisk debatt är det ibland befogat med hårda tag, men när argumenten ersätts av skällsord, illvilja och hot är det ett tecken på att politiken har förslumrats.

LO försvarar yttrandefriheten. Alla ska ha rätt att yttra sig, även LOs motståndare. Men ingen ska skrämmas till tystnad.

Det öppna samhället och yttrandefriheten hänger nära samman med demokratin. Hot och hatisk retorik kan leda till att fackligt och politiskt aktiva börjar fundera över om priset för engagemanget är för högt. Risken är också stor att människor väljer att överhuvudtaget inte bli fackligt eller politiskt aktiva. När rösterna blir färre, när fler tvekar inför att delta i den politiska debatten, då försvagas det folkliga inflytandet. Det skapar en ond cirkel. När kretsen av fackligt och politiskt aktiva blir färre ökar ofta stämningarna av anti-etablissemang och politiskt utanförskap. Det bäddar för ett ännu hätskare politiskt klimat. Något som i sin tur ytterligare kan skrämja bort ännu fler människor från den fackliga och politiska arenan.

Därför måste vi vara aktiva på sociala medier

Internet och den digitala revolutionen har ändrat medielandskapet. Vem som helst kan öppna en blogg, kommentera på twitter eller skriva på tidningarnas kommentarsfält. Att vara aktiv på nätet har blivit en del av den politiska opinionsbildningen. Vi kan tycka vad vi vill om denna förändring, men den är ett faktum. Sociala medier har blivit en viktig politisk arena. Politiska och fackliga krafter som inte är aktiva på digitala forum överlåter den arenan till andra. Därför är det viktigt att personer i fackförenings- och arbetarrörelsen är aktiva och tar debatten. Men särskilt i argumentationen med hatiska och rasistiska företrädare gäller det att inte ryckas med av det höga tonläget. LO tar avstånd från den grova debatten.

FAKTA: Vad är näthat? Med näthat menas kränkande och hatiska kommentarer på exempelvis bloggar, Facebook, olika kommentarsfält, Instagram och Twitter. Kränkningarna kan även ske genom publicering av bilder eller videoklipp på internet. Högerpopulistiskt och högerextremt näthat kännetecknas av främlingsfientlighet, rasism, extrem nationalism och grova påhopp och ofta hot med målet att tysta kritiker.

Viktigt att bemöta rasistiska uttalanden på kommentarsfält och rasistiska inlägg på digitala forum

Många tidningar, organisationer och bloggar har kommentarsfält. Där kan läsare kommentera artiklar. Det finns också specifika forum för diskussioner på nätet, ett sådant är Flashback. Kommentarsfält och digitala forum används av SD och andra för att sprida rasistiska budskap, organiserat och enskilt.

Ett mönster är att debatten blir särskilt grov när det förekommer kritik mot SD eller andra högerpopulistiska och högerextrema grupper. Vid sådana fall fylls nästan alltid kommentarsfälten av hätska angrepp på den skribent som framfört kritiken.

Den som deltar i debatten och svarar personer som fört fram rasistiska och främlingsfientliga påståenden bör tänka på följande:

– **Ta avstånd från det hatiska och grova tonläget.** Föregå själv med gott exempel genom att komma med argument i sakfrågorna och inte oförsonliga personangrepp. Lämpliga formuleringar är: *"Jag tar avstånd från din hatiska argumentation", "Du använder nedsättande personangrepp, jag ställer inte upp på de metoderna"* eller *"Ditt språkbruk är grovt och hatiskt, jag accepterar inte det sättet att argumentera."*

– Högerpopulister och högerextremistiska företrädare kommer ofta med obekräftade uppgifter om att invandrare är kriminella, om invandringens kostnader etc. Ställ frågor! Genom att exempelvis ställa frågan: *"I den här debatten förekommer mycket ryktesspridning. Vad kommer dina uppgifter ifrån? Vad har du för källor?"*

– För högerpopulistiska och högerextrema grupper finns en fråga som är överordnad alla andra: Uppfattningen att den "svenska nationen" är hotad av invandrare och minoriteter. Allt annat är av marginell betydelse. **Kritisera högerpopulistiska och högerextrema** just för detta: *"Varför bryr ni er inte om de ökande klassklyftorna i Sverige? SD röstade till och med nej i riksdagen till förslaget om höjd A-kassa."* Det kan också vara lämpligt att hålla fram SDs antifackliga politik: *"SD angriper LO. SD har till och med försökt att bygga upp en alternativ fackförening för att underminera LO. Ett försvagat LO skulle innebära att arbetarklassens röst i Sverige blir svagare."*

– Högerpopulistiska och högerextrema grupper vill inte diskutera klassklyftor. Av samma skäl vill de inte heller diskutera jämställdhet mellan kvinnor och män eller etnisk diskriminering. **Ställ frågan:** *"Varför ser inte SD bristen på jämställdhet och jämlikhet som problem?"*

– Högerpopulistiska och högerextrema grupper vill ställa människor mot varandra. De som tillhör den svenska nationen (vilka de nu är) ställs mot invandrare och minoriteter. **Du kan svara:** *"Alla människor har lika värde. Ingen ska behandlas sämre eller ha sämre rättigheter på grund av hudfärg, etnisk bakgrund eller kön. Ingen ska hellre bli sämre behandlad därför att han eller hon är arbetare."*

– Exakt vad du ska skriva beror förstås på vilka frågor som rasister och främlingsfientliga personer lyfter fram i sina inlägg. Allmänt sätt kan svar innehålla två typer av påståenden. För det första olika former av fakta. **Mer relevant fakta finns i LOs nya, omarbetade och uppdaterade skrift "Alla kan göra något"**. Men fakta kan också hämtas från trovärdiga källor på nätet. För det andra innehåller inlägg värderande påståenden. **Ofta är det lämpligt att lyfta fram de egna värderingarna och inte bara kritisera andras åsikter.**

– Ibland är det lämpligt att bemöta motargument. **Låt inte andra sätta dagordningen för debatten. Tänk på vad du själv tycker är viktigt och lyft fram det!**

Polisanmäl alltid hets mot folkgrupp, förtal och olaga hot

Om näthatet innehåller hets mot folkgrupp eller förtal är det viktigt att göra en polisanmälan.

Hets mot folkgrupp är ett hatbrott som innebär att offentligt sprida uttalanden som hotar eller uttrycker missaktning för en eller flera utpekade folkgrupper. Varje år polisanmäls flera hundra fall av hets mot folkgrupp i Sverige. De vanligaste brottsplatserna är sociala medier eller allmänna platser. Det kan handla om affischer och klotter på husväggar eller tillmälen i skolor, på idrottsarenor, restauranger, pubar, dansställen etc. Vanliga former av hets mot folkgrupp är hat mot muslimer, hat mot afrikaner, hat mot romer och antisemitism.

Många skribenter och opinionsbildare blir utsatta för rasistisk och kränkande mejlbombning. I synnerhet har många kvinnliga opinionsbildare blivit utsatta för sexistisk mejlbombning.

Förtal innebär att en person blir utsatt för nedvärderande eller andra klandervärda omdömen som är ägnade att utsätta denne för andras missaktning. Med "är ägnade" åsyftas att uppgifterna typiskt sett ska räcka för att få den utpekade missaktad. Det behöver inte visas att uppgifterna faktiskt har lett till missaktning. Inte heller behöver det visas att den förtalande och ibland anlagade hade uppsåt med att uppgifterna ska leda till missaktning. Straffet för förtal är oftast böter.

För förtal gäller så kallad särskild åtalsprövning, vilket betyder att förundersökning bara inleds i speciella fall. Det krävs uppenbart klandervärda uppgifter för att åklagare ska inleda en förundersökning.

Olaga hot handlar om att hot som syftar till att framkalla allvarlig fruktan för egen säkerhet eller egendom. Det krävs inte – enligt lagen – att den hotade faktiskt känner sig hotad. Det räcker att den typen av hot normalt skulle framkalla fruktan. För olaga hot gäller inte åtalsprövning, där ska en förundersökning genomföras om det skett en polisanmälan.

Vid misstanke om förtal eller olaga hot är det viktigt att polisanmäla, men anmälan behöver inte lämnas in av den utsatte själv. En fackligt aktiv person kan be att det fackförbund som han eller hon tillhör lämnar in anmälan. I synnerhet är det lämpligt om förtalet har att göra med uttalanden som en person gjort när han eller hon utövat sitt fackliga uppdrag.

De flesta rasistiska texter och hotfulla mejl är skrivna anonymt eller under pseudonym. Det kan göra det svårt att få någon fälld i domstol. Ibland går det att få fram ip-nummer och abonnentuppgifter från Facebook och andra bolag med servrar. Det kan vara ett steg på vägen, men inte ens då är det säkert att bevisningen räcker. För det krävs att det också går att bevisa vem som satt framför datorn och skrev.

Följaktligen finns det olika hinder som kan göra att en polisanmälan inte leder till en dom. Ändå finns det ofta goda skäl att polisanmäla. Varje polisanmälan blir en del av statistiken över antalet anmälningar. Om polisanmälan görs av en facklig organisation finns det också möjlighet att informera om anmälan till de egna medlemmarna och till pressen.

Som enskild person är det viktigt att dokumentera och spara mejl och kommentarer, påhopp, förtal och olaga hot. Utan dokumentation blir all kommande bevisning svår. Likaså är det viktigt att göra skärmdumpar på webbsidor som innehåller påståenden som kan misstänkas utgöra hets mot folkgrupp. Webbsidorna kan ändras och finns det inte kopior på hur de har sett ut tidigare är det svårt att bevisa vad som stått på dem.

När en enskild person blir utsatt för rasistiska, främlingsfientliga, sexistiska och homofoba påhopp är det också viktigt att involvera arbetsgivare och facklig organisation. Riktat sig påhopp mot en person under yrkesutövningen har arbetsgivaren ett ansvar för att öka säkerheten och eventuellt göra en polisanmälan. Riktat sig påhopp mot en fackligt aktiv företrädare har personen rätt till stöd från sin fackliga organisation.

Ibland kan fackligt aktiva också behöva rådgivande samtal med fackliga ledare. Det kan förekomma att medlemmar i den egna organisationen uttrycker sig främlingsfientligt och sexistiskt. Fackliga företrädare och ombudsmän måste ta avstånd från sådana uttalanden, men ska samtidigt företräda medlemmen. Ett viktigt verktyg i sådana situationer är alltid att försöka få en dialog med medlemmen om de attityder som ligger bakom uttalandena. Men många fackliga företrädare och ombudsmän tycker att det ofta är känsligt och komplicerat att föra dessa samtal. På den punkten behövs ett ökat stöd från de egna fackliga organisationerna.

Bevaka rasistiska bloggar

I Sverige finns flera hundra högerextrema och rasistiska bloggar. Det är uppenbart att många som skriver rasistiska kommentarer i kommentarsfält och på Facebook har hämtat formuleringar och inspiration från dessa bloggar.

Det är slående att skribenterna på de extrema bloggarna för det mesta är anonyma. Det är också slående att högerpopulistiska och högerextrema bloggar sällan har några kommentarsfält, de vill inte släppa fram personer som tycker annorlunda än de själva.

Flera av de främlingsfientliga och rasistiska bloggarna hyllar SD, som Avpixlat och Exponerat. Samtidigt kan företrädare för SD säga att det inte är partiets bloggar och att de därför inte kan ta ansvar för vad som står på dessa. I själva verket är det uppenbart att det finns en arbetsfördelning. SD försöker framstå som aningen mer rumsrent, men har samtidigt nytta

av de högerextrema bloggarna för att mobilisera extrema grupper. Det är slående att SDs officiella företrädare inte vill ta ansvar för dessa bloggar, men inte heller tar avstånd från dem.

Högerpopulistiska, högerextrema och rasistiska bloggar ger stundtals uttryck för hets mot folkgrupp. Då kan bloggarna polisanmälas.

Sammanfattning

- Digitala forum är viktiga politiska arenor. Om vi inte är aktiva där lämnar vi över dessa arenor till andra krafter.
- Högerpopulistiska, högerextrema och nationalistiska krafter använder digitala forum för främlingsfientlig och rasistisk propaganda.
- Att bemöta högerpopulistiska och högerextrema åsikter och liknande åsikter är viktigt, men det är också viktigt att ta avstånd från ett hatiskt språkbruk. Föregå själv med gott exempel genom att vara saklig och korrekt.
- Ställ gärna frågor om vad högerpopulister och högerextrema har för källor för sina påståenden.
- Polisanmäl hets mot folkgrupp, förtal och olaga hot.
- Dokumentera och spara dokument som visar hets mot folkgrupp, förtal och olaga hot. Gör skärmdumpar om hets mot folkgrupp förekommer på webbsidor.

Länkar:

- LO har mer information. Läs boken "Alla kan göra något":
www.lo.se
- Polisens information om näthat:
<https://polisen.se/Utsatt-for-brott/Olika-typer-av-brott/It-relaterade-brott/Nathat--Utsatt/>
- Information från brottsförebyggande rådet (BRÅ):
www.brottsrummet.se/sv/nathat
- Institutet för juridik och Internet beskriver lagar som berör näthat:
www.juridikinstitutet.se/nathat
- Expo har publicerat en rad artiklar om högerpopulistiskt och högerextremt näthat:
<http://expo.se>